

Motion till riksdagen 2005/06:So270

av Ragnwi Marcelind (kd)

Förebyggande insatser för att motverka självmord bland unga

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genomföra en utvärdering av självmordsstatistik bland unga och vilka orsaker som ligger bakom självmorden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vidta åtgärder för att intensifiera stödet till barn som förlorar en förälder genom självmord.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en ordentlig satsning i elevvård och barnpsykiatri samt en ökad barnkompetens hos socialtjänsten.

Motivering

Sveriges barn och ungdomar mår allt sämre! Under senare år har man sett att allt fler unga väljer självmord som ett sätt att lösa sina problem. Under år 2002 tog 101 ungdomar mellan 15–24 år i Sverige sitt eget liv, 78 unga män och 23 unga kvinnor. Varje år tar ett 40-tal svenska ungdomar i åldern 15–19 år sina liv.

Undersökningar och rapporter från flera av Sveriges ledande experter på barn och barnfrågor visar på ett stort problem i samhället. Bris, Barnens rätt i samhället, svarade under 2004 på drygt 22 000 stödjande kontakter i tal och skrift från barn och ungdomar. De barn som hör av sig till Bris ger uttryck för depressiva känslor. Av de samtal som fördes via telefon, 16 000 under 2004, berörde ca 1 600 tankar eller planer på självmord. Lika många handlade om självdestruktivitet.

Denna problematik har funnits under ett antal år. Redan 2002 rapporterade Bris om en ökning av mejl som berörde främst unga flickors självdestruktivitet, vanligen att skära sig med rakblad eller andra tillhyggen. År 2003 berättade Bris om den oväntat stora ökningen (+185 jämfört med 2002) av mejl

Fel! Okänt namn på

från flickor med självmordsproblematik. Under 2004 fortsatte ökningen inom båda dessa områden.

Många flickor som mejlar Bris har haft självmordstankar under lång tid, några har även gjort flera självmordsförsök. Det vanliga är att flickor med självmords- eller självskaдебeteende har lågt förtroende för vuxna och tidigare negativa erfarenheter av professionell hjälp. Med en sådan dramatisk ökning av hjälpsökande till Bris, inte minst bestående av mejl från unga flickor, kan man konstatera att den utsatthet som många unga flickor lever i har blivit ett samhällsproblem.

Lärarnas Riksförbund menar att aldrig tidigare har den psykiska ohälsan bland elever varit mer omfattande. Alltfler pojkar tar livet av sig och bland flickorna ökar självmordsförsöken.

Självmord är i dag ett av världens största folkhälsoproblem. I Sverige tar ca 1 500 människor sitt liv varje år och lika många gör självmordsförsök. Omkring 150 000 personer har allvarliga självmordstankar. Anhöriga till dessa utgör ytterligare 850 000 berörda. I dag är självmord den näst vanligaste dödsorsaken bland 15–24-åringar och ändå är ämnet fortfarande tabubelagt. Varje år tar 40–50 tonåringar sina liv och det är minst 500 barn upp till 19 års ålder som varje år drabbas av att en förälder begår självmord. De unga efterlevande har ofta svårt att få något stöd. Ofta beror detta på att vuxenvärlden tycker att det är svårt att veta hur man ska närma sig ett barn som har så svår sorg, eller att man inte vet hur man ska kunna ge hjälp och stöd. Dessa barn och ungdomar måste få hjälp.

Att föräldrar vill göra sitt bästa för sina barn är en regel som har få undantag. Ingen känner sitt barn bättre än föräldrarna. Ingen kan bättre avgöra vad som är bäst för barnet än föräldrarna och ingen kan heller snabbare observera om något gått snett. Men för att det ska fungera behövs kvalitetstid tillsammans.

Under hela 1990- och 2000-talet har antalet barn som söker till barn- och ungdomspsykiatrisk mottagning, BUP, ökat i hela Sverige. Det är därför angeläget att granska och utvärdera vad som händer med våra barn och ungdomar i dagens moderna samhälle. Många barn uppvisar stresssymptom. Detta är alarmerande. Hur har samhället utvecklats då barn drabbas av psykosomatiska symptom som huvudvärk och buksmärtor samt psykiska symptom som osäkerhet, överkänslighet och ångslan. Något har gått väldigt mycket snett då våra ungdomar inte tycker livet är värt att leva på grund av de förhållanden som omger dem, när 12–13-åringar talar om självmord som en lättnad. Vi måste våga ställa oss frågan vad det är som händer i ett samhälle där så många barn är oroliga, ledsna, maktlösa, ensamma och rädda. Barn har rätt till sin framtid.

Vilket samhälle vi än bygger upp, måste det utgå från människans behov, människans hälsa och människans förutsättningar. Vi måste få möjlighet att avsätta mer tid för barnen, att minska vår arbetstid om vi så vill. Vi behöver ett hållbart arbetsliv, med moderna arbetsmiljöåtgärder, mer flexibla arbetstider. Barn ska ha rätt att få växa upp i en kärleksfull miljö med vuxna som har tid att lyssna och förstå. Den politiska inriktningen måste i högre grad inriktas

Fel! Okänt namn på

på att utgå från människors behov – familjens, barnens och den närmaste omgivningens – och inte företagets och marknadens behov.

Det är lätt att bli kritisk till dagens konsumtionssamhälle och ekonomiska samhälle. Vi måste byta perspektiv och utgå från människan i stället för resultaträkningar, budgetbalanser och kontosaldo. Det är bra med ekonomisk utveckling men det får aldrig tillåtas gå ut över människors hälsa eller våra barns uppväxtförhållanden. Utvecklingen måste ske i samklang med människan.

Det är angeläget att inse det förebyggande arbetets betydelse. Man måste förstärka folkhälsoarbetet bl.a. i föräldrautbildning, skolor och kommuner och utforma trygghetssystem som är anpassade för det moderna samhället. Jag anser att det är hög tid att regeringen tar de ungas livssituation på allvar och genomför en utvärdering av självmordsstatistiken bland unga och vilka orsaker som ligger bakom ungas självmord.

En satsning på förebyggande åtgärder måste göras. Under år 2004 har den socialdemokratiska regeringen satsat på självstärkande projekt, men det är otillräckligt med enskilda aktiviteter när det gäller att möta den djupare problematiken av unga flickors ökande psykiska ohälsa och självdestruktivitet samtidigt som basverksamheter rustas ned eller tvingas verka under knappa förhållanden.

En satsning i elevvård med skolsköterskor, kuratorer och psykologer med förståelse för denna typ av frågor måste göras. Även på barnpsykiatri måste en ordentlig satsning göras. 2004 slog Barnombudsmannen larm om den långa barnpsykiatriens långa väntetider. I vissa delar av landet tvingas unga som mår dåligt vänta i två år på att få hjälp. Elevvården och barnpsykiatri är tillsammans med en ökad barnkompetens hos socialtjänsten, nödvändiga förutsättningar för att unga flickor och pojkar ska få det bättre.

Regeringen har i höst gett Socialstyrelsen och Statens folkhälsoinstitut (FHI) i uppdrag att ta fram underlag till ett program för självmordsprevention. I uppdraget ingår att ta fram förslag på strategier och åtgärder till detta program. Förslagen ska rikta sig till huvudmännen för hälso- och sjukvård, socialtjänst samt skolhälsovård/elevhälsa. Socialstyrelsen ska bl.a. redovisa förslag på hur självmordsproblematiken på ett bättre sätt än i dag kan beaktas i den befintliga verksamheten och presentera en analys och bedömning av självmordsproblematiken i Sverige. FHI får i uppdrag att till det nationella programmet för självmordsprevention ta fram förslag på befolkningsinriktade strategier och åtgärder för statliga myndigheter, landsting och kommuner. I uppdraget ingår också att redovisa förslag på hur självmordsproblematiken på ett bättre sätt än i dag kan beaktas i den befintliga verksamheten. Det är bra att den socialdemokratiska regeringen nu äntligen kommit till beslut om att ge Socialstyrelsen och FHI uppdrag att ta fram ett program. Men viljan att förändra barns och ungdomars situation måste också kunna ses i satsningar på verksamheter som möter upp barns behov.

Jag anser att de barn som förlorar en förälder genom självmord också måste uppmärksammas för att få stöd och hjälp. Risken är annars att alltför unga människor far mycket illa. Jag anser också att i arbetet med det nation-

Fel! Okänt namn på

ella programmet för självmordsprevention måste åtgärder vidtas som skapar ett samhälle där barnen kommer först.

Stockholm den 20 september 2005

Ragnwi Marcelind (kd)